

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Komisjoni teatis nõukogule, parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Uus mitmekeelsuse raamstrateegia”

KOM(2005) 596 lõplik

(2006/C 324/24)

22. novembril 2005 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses: “Komisjoni teatis nõukogule, parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Uus mitmekeelsuse raamstrateegia”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsiooni arvamus võeti vastu 6. septembril 2006. Raportöör oli pr LE NOUAIL MARLIÈRE.

Võttes arvesse komitee koosseisu uuendamist, otsustas täiskogu kõnealust arvamust arutada oktoobris toimival täiskogu istungjärgul ning nimetas vastavalt kodukorra artiklile 20 pearaportööriks pr LE NOUAIL MARLIÈRE'i.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 430. istungjärgul 26. oktoobril 2006 võttis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 105, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 5.

1. Kokkuvõte:

1.1 Komitee soovitab:

- Komisjonil selgitada liikmesriikidele täpselt sidemeid, mis tuleks sõlmida, või täiendavaid meetmeid, mida tuleks rakendada riikide tasandil, ning täpsustab, et mitmekeelsus või paljumeelsus on võimalik panus ELi poliitilisse või kultuurilisse integratsiooni ning vastastikuse mõistmise ja sotsiaalse kaasatuse tegur
- keeleõpetuse pakkumise ulatus peaks keskenduma Euroopa tasandile, kui soovitakse saada kestvaid tulemusi ning et keeleoskuste potentsiaalne tagavara ei piirduks vaid väikese arvu keeltega.
- edendada ja ergutada mitmekeelsustametialasel, kultuuri, poliitika, teaduse ja sotsiaalsel tasandil
- kaasatavad eksperdid ei tohiks olla ainult sotsiaal- ja teadusvaldkondade spetsialistid, vaid ka lingvistid, tõlgid, tõlkijad, õpetajad või keeltega seotud elukutsete esindajad.
- kui komisjon hakkab kavatsid koostama, siis arvestaks ta suunistes tänu elukestvatele õppele ja kultuurilistele õigustele rohkem tänapäeva noorte ja veidi vanemate generatsioonidega.
- Komisjon toetub mitte üksnes kõrgkoolide uurimustöödele vaid ka aktiivsete ühenduste tegevusele kõnealuses valdkonnas ja toetab kodanikuühiskonna algatusi.

2. Sissejuhatus: komisjoni teatise kokkuvõte

Komisjoni teatises määratakse kindlaks uus mitmekeelsuse raamstrateegia ning kinnitatakse veel kord komisjoni soovi panustada Euroopa Liidu mitmekeelsusesse. Käesolev dokument on “esimene nimetatud poliitikavaldkonda käsitlev komisjoni teatis”. Dokumentis uuritakse Euroopa kõnealuse valdkonna poliitika eri aspekte ning tehakse ettepanek võtta erimeetmeid.

Liikmesriike täitma oma osa ja edendama keelte õpetamist, õppimist ja kasutamist. Tähelepanu väärib uue, 20-keelse institutsioonilise konsultatsiooniportaali loomise algatus.

Komisjon esitab esimeses mitmekeelsust käsitlevas poliitilises dokumentis uue raamstrateegia, mida täiendavad erimeetmete ettepanekud järgmistes valdkondades: ühiskond, majandus ning suhted kodanikega. Komisjonil on kolm eesmärki: keeleõpet ja edendada ühiskonnas keelelist mitmekesisust; edendada tugevat mitmekeelset majandust; muuta Euroopa Liidu õigusaktid, menetlused ja teave kodanikele nende omas keeles kättesaadavaks. Meenutades, et 2002. aasta Euroopa Ülemkogu Barcelona istungil rõhutati vajadust edendada vähemalt kahe võõrkeele õpetamist, taotleb komisjon, et liikmesriigid võtaksid vastu mitmekeelsust edendavad tegevuskavad, parandaksid keeleõpetajate koolitust, rakendaksid kõiki varajase keeleõppe jaoks vajalikke vahendeid ning tõhustaksid ainete õpetamist võõrkeeles. Tuletades meelde, et Euroopa ettevõtted vajavad Euroopa Liidu keelte oskust ja samuti kolmandatest riikidest pärit kaubanduspartnerite keelte tundmist ning et keeltega seotud majanduspartnerid arenevad kiiresti enamikus Euroopa riikides, teeb komisjon ettepaneku võtta teatav hulk meetmeid tugevdamaks Euroopa Liidu majanduse mitmekeelsuse aspekti. Mitmekeelse teabevahetuspoliitika osas kavatses komisjon tõhustada mitmekeelsust ka oma arvukatel veebilehtedel ja oma väljaannetes,

luues sisevõrgustiku, mis peaks tagama komisjoni talituste keeltekasutuse ühtluse. Samuti teeb komisjon ettepaneku luua kõrgetasemeline sõltumatutest ekspertidest koosnev mitmekeelsuse töörühm, mis hakkaks komisjoni abistama liikmesriikides tehtud edusammude analüüsimisel, korraldada lähitulevikus ministrite konverents mitmekeelsuse küsimustes, et liikmesriigid saaksid anda teada oma vastavatest edusammudest, ning viimaks esitada uus teatis, smilles arendatakse Euroopa Liidu tervikliku lähene-misviisi mitmekeelsuse valdkonnas.

3. Üldmärkused

3.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab algatuse heaks ja märgib, et raamstrateegiat nimetatakse "uueks" ja teatist esimeseks mitmekeelsust käsitlevaks poliitiliseks dokumendiks. Selles suhtes ei piisa arvukatest viidetest endise raamstrateegia ⁽¹⁾ kohta, et saada selget ülevaadet olukorrast. Komitee arvates oleks kasulik, kui komisjon teeks kokkuvõtte panusest, mida oodatakse uuel raamstrateegialt lisaväärtuse kujul ja raamstrateegia mõju võrdlust. Kas eksisteerib selline mõjuhinnang, mida mainitakse komisjoni ja EMSK institutsioonidevahelises kokkuleppes ⁽²⁾ ja ELi õigustiku lihtsustamise ja valitsemise raames? Komitee väidab, et teatis üksi ei suuda pakkuda liikmesriikidele piisavat selgust, et kiita heaks mittesiduvaid programme. Kuigi nõukogu nõuab raamstrateegiat, nõuab see vajalikku ühtlustamist, et optimeerida nii liikmesriikide kui ka Euroopa Liidu eraldatavate vahendite kasutamist. Kõnealust ühtlustamist on võimalik teostada vaid siis, kui on olemas selge ülevaade liikmesriikide või ELi poolt juba võetud meetmete osas.

3.2 Komisjon kinnitab veel kord, et soovib panustada mitmekeelsusesse, mis tähendab, et ta on ka varem sellesse panustatud. Komitee märgib, et komisjonisisised tavad mitmekeelsuse valdkonnas ei anna põhjust üksmeelseks rahuloluks ei komisjoni talitustes ega tema välissuhetes.

3.3 Komitee täheldab tõrkeid ning võrdsuse puudumist ühelt poolt institutsioonide ja teiselt poolt Euroopa kodanikuühiskonna kõigi osapoolte (iseseisev sotsiaalne dialoog ja kodanikega peetav dialoog) kohtlemisel. Kõigist teadetest, uurimustest ja Euroopa õigusaktide väljatöötamiseks, konsulteerimiseks ja arutamiseks vajalikest dokumentidest on ebaproportsionaalselt suur osa koostatud ja kättesaadav inglise keeles. Sama kehtib üha sagedamini komisjonisiseste või komisjoni korraldatud istungite kohta. Niisiis peab komisjoni ekspert nagu ka kodanikuühiskonna esindaja Brüsselis rääkima inglise keelt. Samuti on paljud statistilised või kvalitatiivsed uuringud, millele käesoleva arvamuse raames viidatakse, kättesaadavad üksnes inglise keeles ⁽³⁾.

⁽¹⁾ KOM(2002) 72/ KOM (2003) 449/ KOM(2005) 24, 2.2.2005 / 2005/29/EÜ / KOM(2005) 356/ KOM(2005) 229 ja 465.

⁽²⁾ Euroopa Komisjoni ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koostöö-protokoll (november 2005).

⁽³⁾ Komisjoni teatise KOM(2005) 596 märgukirjad [2], [12], [17], [19], [24], [25], [26], [30], [31], [32], [37], jne....

3.4 Mõned dokumendid pole ikka veel kättesaadaval institutsioonide raportööride või ekspertide emakeeles, mis annab tunnistust üksmeele puudumisest kolme Euroopa Liidu institutsioonide töös kasutatava telgkeele osas nii institutsioonidevahelises kui ka mitteformaalses teabevahetuses. Näib olevat vajalik lisada, et et sel viisil jääb teatav hulk osalisi üha enam arutelu-dest kõrvale. Seetõttu pole üllatav, et mitmete statistilise uurimuste järgi eelistab küsitletud inimeste valim õppida inglise keeles, kuna tegelikkuses on otsustavates olukordades just sellest keelest üha enam kasu. Just see on põhjus, mistõttu mitmete põlvkondade lapsevanemad ja valitsused on valinud pigem inglise keele ning viinud praeguse olukorrani.

3.5 Komisjoni teatise lisa täpsustatakse muu seas, et ELis kõige rohkem kõneldav võõrkeel pole keel, mida kõige suurem hulk elanikke emakeelena kasutab. Kõnealust keelt kõnelevat (Eurostat ei täpsusta kasutatud määratluses ei keeleoskuse taseme ega osatavate sõnade arvu osas, millest alates võib öelda, et keelt "kõneldakse") 47 % küsitletud valimist, kuigi see on emakeel vaid 13 % küsitletuist.

3.6 Komitee arvates on see kodanikele ja nende esindajatele (Euroopa Parlament ja komiteed (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Regioonide Komitee)) otsese ja kaudse osalusdemokraatia rakendamisel ja neid puudutavate õigusaktide koostamisel takistuseks. Tegelikult saavad institutsioonide raportöörid, kodanikuühiskonna esindajad, kellega demokraatlike ja õigusasutuste või institutsioonide raames konsulteeritakse, komisjoni tegevusest ettekujutuse sageli ainult suure jõupingutusega või ebavõrdselt positsioonilt. Kuidas on võimalik eirata asjaolu, et tegelikult ei olnud kodanikel enne õigusakti vastuvõtmist võimalik teabele ligi pääseda. Kõnealune asjaolu võib tunduda vastavasisulise teatise raames eriti vasturääkivana. Väljumaks sellest olukorrast, mida iseloomustab kollektiivne, intellektuaalne, kultuuriline vasturääkivus ja majanduslik sõltuvus, mis takistab vajalikku rohkearvulist osalust, on vaja rahalisi vahendeid ja poliitilist tahet.

Seega märgib komitee rahuldustundega, et komisjon kavatab neid probleeme vähendada, luues tõhusama portaali; kuid see portaal on seotud mitmekeelsuse, mitte terve teatisega. Komisjoni eesmärgid institutsionaalse teatise peatükis "Mitmekeelsus komisjoni ja kodanike suhetes" pole eriti selged: käesolev teatis võib näida lihtsalt D-kava jätkuna. Suhtlemine 20 ametlikus keeles ei muuda institutsionaalse teatise sisu, mis on koostatud pärast otsuste vastuvõtmist, millesse kodanikud ei sekku ning mis seetõttu ei tõhusta kodanike osalust.

3.7 Paljud vaatlejad rõhutavad, et institutsioonide portaalide või veebilehtede avalehekülgedel võivad asuda pealtnäha mitmekeelsed dokumendid, kuid põhjalikumal uurimisel on kättesaadavad ainult ingliskeelsed.

3.8 Komitee rõhutab, et kõik keeled on legitiimsed, kuna kuuluvad meie kutuuriarandisse ning rõhutab, et inglise keel võib kannatada keele intensiivse kuritarvitamise all tehnika valdkonnas, samas kui selle väärtus kultuurilisel tasandil kahaneb. Kõnealune märkus viitab komitee konkreetsetele märkustele keele staatuse ja kasutuse kohta.

3.9 Komitee täheldab tasakaalustamatust valitud lähenemisi viisi puhul, mis põhineb mitmekeelsuse majanduslikul aspektil (tarbimine, teave, elukutsed ja tööstus, teadmuspõhise majandusega ühiskond) ning mida oleks võimalik tasakaalustada humanitaarsetest, sotsiaalsetest ja sotsioloogilistest, kultuurilistest ja poliitilistest põhjendustest lähtuvalt. Kui inimese põhiline erinevus teistest primaatidest on tõepoolest kõne ning inimeste omavahelised suhted, nagu mainiti pressikonverentsil, kus kõnealune komisjoni teatis esitati, tuleks teatistes vajalikul määral arvesse võtta, et inimestevahelised suhted pole üksnes kaubanduslikud ega seisne ka pelgalt territooriumi või seal leiduvate ressursside kaitsmises. Nõnda võiks komisjonil positiivsete soovitusete tegemiseks olla kasulik toetuda UNESCO kõnealuse valdkonna töödele (4).

3.10 Komitee tervitab sidet, mis loodi Lissaboni strateegia, selle rakendamise, Euroopa tööhõive strateegia ja uue raamstrateegia vahel, kuid soovib teatistes veelgi põhjalikumalt käsitleda vajalikke konkreetseid sätteid (tõhusama koostöö abil komisjoni siseteeinistuste ja peadirektoraaide vahel (tööhõive, kultuur, ...)). EMSK soovib komisjonil selgitada liikmesriikidele täpselt sätteid, mis tuleks sõlmida, või täiendavaid meetmeid, mida tuleks rakendada, ning täpsustab, et mitmekeelsus või paljumeelsus on võimalik panus ELi poliitilisse või kultuurilisse integratsiooni ning vastastikuse mõistmise ja sotsiaalse kaasatuse tegur. Mõjuuring sektorite kaupa peaks näitama säilitatud ja loodud töökohtade arvu ja liiki ning tegelikku oodatud mõju palkadele.

Komitee toetab liikmesriikidele esitatud üleskutset "koostada riiklikud kavad mitmekeelsust edendavate meetmete struktureerimiseks, kooskõlastamiseks ning sihipärasustamiseks...", kuid peab silmas seda, et kõnealune üleskute tuleks kooskõlastada Euroopa tasandil, et saavutada kestvat tulemust, mille puhul potentsiaalset oskuste reservi ei vähendata üksnes piiratud arvu keelte oskusele.

"Maailma kõige konkurentsivõimelisema teadmuspõhise majandusstrateegia" raames tuleks rakendada üleüldist lähenemisi viisi Euroopa Liidu keeleressursi suhtes nii, et kasutatavate keelte arv ületaks siseturul üldlevinud ja kasutatud keelte arvu, takistamaks seda, et Euroopa Liidust saab omaenese keelebarjääride ohver.

(4) UNESCO 2. novembri 2001. aasta ülddeklaratsioon kultuurilise mitmekesisuse kohta, 10. detsembri 2005. aasta konventsioon kultuuriliste väljendusviiside mitmekesisuse kaitsmise ja edendamise kohta, kus meenutatakse, et kultuurilise mitmekesisuse ja paljususe kui universaalsete, lahutamatu ja vastastikuselt sõltuvuses olevate võõrandamatute õiguste teostamiseks on vaja keelte ja väljendusvahendite mitmekesisust. Tuleb nimetada ka keeleõiguste ülddeklaratsiooni, mis kuulutati välja Barcelonas rahvusvahelisel keeleõiguste konverentsil 6.-8. juunil 1996 ning kirjutasi alla 66 riiklikku või rahvusvahelist valitsusvälist organisatsiooni ja juristide võrgustik.

Sisserändajate õigusega õppida vastuvõtjariigi keelt, peaks kaasnema õigus säilitada oma emakeel ja oma kultuur (5). Euroopa Liit peaks vaatlema neid keeli kui lisaressurssi oma teel "maailmakonkurents" poole. Mõned ettevõtted on sellele juba mõelnud, kuid tuleb siiski meenutada, et kõnealused probleemid peaksid ühendama töötajad ja nende esindajaid ametiühingutes ning asjaomaseid tarbijateorganisatsioone. Samuti tuleks toetuda kohalikele omavalitsustele, kes on algatanud konkreetseid meetmeid, nn "integratsiooni" eesmärgil viimati saanud sisserändajate vastuvõtmine nende hulgas kõige enam levinud keeltes.

3.11 Teine majandusvaldkond, mis kõnealuses teatistes põhjalikumalt arutamist vääriks, on töötajate vajadused ja motivatsioon oma töö tegemisel või nõuandvates asutustes, näiteks Euroopa töönookogudes osaledes. Komitee arvates on kahetsusväärne, et teatistes tuuakse esile ühtlustatud programme, mis ei võta kõnealuseid konkreetseid vajadusi arvesse. Sellisel tasemel teatis peaks pakkuma välja käsitletavaid teemasid, mis annaksid ettevõtetele ja töötajatele suuniseid ja vahendeid olla maailma kõige konkurentsivõimelisema teadmumajanduse esmatähtsad edasivijad, austades täiel määral sotsiaalses dialoogis ja põhiõigustes ära toodud pädevusi (6).

3.12 Komitee tunnustab, et Euroopa Liitu iseloomustab eriline mitmekeelsuse aspekt (7), kuid Euroopa ei ole ainus kontinent, riik või poliitiline ühendus, kus räägitakse väga paljusid erinevaid keeli.

4. Mõned konkreetsete tähelepanekud

4.1 Arutelude ning "Euroopa (8) piirkondlike ja vähemuskeelte harta" juures ei tohi varjule jääda teised küsimused, näiteks:

- Keelte staatus. Keel võib olla ametlik, töökeel, ühenduse keel, vähemuskeel, domineeriv keel, kultuuri-, teadus- või ärialase suhtluse keel, institutsiooniline, diplomaatiline, käibekeel, kutsealaselt (tervishoid, haridus, ehitus, tööstus, moetööstus ja -kunst jne) kasutatav keel; Keelelisest mitmekesisusest kinni pidamiseks, mida Euroopa Liit toetab ja kaitseb, on vaja pakkuda mitmekesisid ja proportsionaalseid lahendusi olukordades ja vajaduste korral, kus üks lahendus, milles

(5) RK arvamus, CdR 33/2006, mis võeti vastu komitee täiskogu 65. istungjärgul, 14 juunil 2006: raportöör oli Seamus MURRAY, punkt 1.10.

(6) Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 21 keelab igasuguse diskrimineerimine keele alusel, artiklis 22 on sätestatud, et liit peab austama kultuuride, religioonide ja keelte mitmekesisust. Võib nimetada töötülisid, mille puhul pole respektitud kõnealusid riikide seadustega tagatud õigusi. (General electric medical systems GEMS, Versailles appellatsioonikohtu (Cour d'appel de Versailles) otsus, 2. märts 2006, Prantsusmaa).

(7) Teatise punkt IV 2.

(8) Euroopa piirkondlike ja vähemuskeelte harta 5. novembrist 1992, rati-fitseeriti Euroopa Nõukogu 21 liikme poolt, kellest 13 on Euroopa Liidu liikmed.

keelekõikumine piirneks loogikaga "haridus-väljaveetud-töökoht" või "keeletehnika—uute toodete turg—siseturk" ei võimalda täita eesmärki, et iga ELi kodanik räägiks lisaks emakeelele kahte võõrkeelt, vaid võib olla vastupidise mõjuga, kus Euroopa kultuurialal väheneb keelte arv, mida tegelikult osatakse või räägitakse. Komitee soovib, et võimaldataks ja ergutataks igasugust ametialast, kultuurilist, poliitilist, teaduslikku vm keelekasutust oma keskkonnas ning toetab mitmeid kodanikuühiskonna algatusi. Igasugune suuline ja kirjalik suhtlemine, mida võimaldatakse ja toetatakse originaalkeeles, suurendab vabadel rajanevat ala, ilma et oleks tingimata vaja kirjalikult või suuliselt tõlkida. Kasutatavate keelte arvu küsimus ei sõltu seega kirjaliku ja suulise tõlke kuludest või keeleõppest.

- b) Teatud sotsiaalne võime on seotud ühe või mitme konkreetse keele kasutamise võimega, mitmekeelsete õppevahendite kättesaadavus ja jaotamine mõjutab sotsiaalset tõrjutust või kaasatust, ainelist või kultuurilist vaesust, sest keeleoskus võimaldab laiendada ametialast ja sotsiaalset, eelkõige aga kultuurilist ja solidaarset võrgustikku; *Võrgustikku kuulumine* suurendab iseseisvust, kuid võimaldab ka tänapäeva ühiskonda integreeruda. Kui me ei püüa juba praegu tagada mitmekeelsust kõikidele ühiskonna kihtidele, k.a kõige nõrgematele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele, siis jäävad teatud elanikkonna rühmad väljatõrjutuks.
- c) Demokraatia. Komitee toetab eesmärki, et iga kodanik räägiks ja kasutaks lisaks emakeelele kahte võõrkeelt, kuid kui paljude kodanike puhul võime me praegu öelda, et see realiseerub nende eluajal. Praeguse täiskasvanud ametialase, poliitilise ja majanduseliidi jaoks oleks *keeleõppe ja keelelise mitmekesisuse edendamise tegevuskava 2004—2006 ja programmi Kultuur 2007-2013* ⁽⁹⁾ raames sellest eesmärgist raske kinni pidada juba ainuüksi Euroopa ja riiklike institutsioonide puhul, aga kui eesmärk säilitatakse "iga kodaniku" puhul, siis on ülesanne tohutu. On ju hästi teada, milline võõrkeel tungib peale kõige varasemas staadiumis, mil võõrkeele õpetamist saab alustada. Haruldasi või vähem kasutatavaid keeli ⁽¹⁰⁾ oskavad väga vähesed inimesed, kuna neid hakatakse õpetama hilisemas kooliastmes või ülikoolis. Komitee toetab ka soovitus luua võimalus õppida võõrkeelt juba varases eas, tingimusel, et pakutavate keelte valiku üle mõeldaks järele laiemas kontekstis, mis peaks olema ka teatise peamine eesmärk. Küsimus on tulevikus ja ühiskonna tüübis, mille me tulevastele põlvkondadele jätame;
- d) Keelte ellujäämine Euroopa keelepärändina. Soov, et suurem hulk kodanikke kõneleks lisaks emakeelele veel üht või kaht keelt, ei võrdu veel suure hulga Euroopa keelte elujõulisusega Euroopas ja maailmas. Need eesmärgid pole vastukäivad, kuid nende saavutamiseks on vaja kaht eraldi lähenemis- ja

teostusviisi. Just seetõttu tuleks komisjoni algatuse normatiivses osas, mille eesmärk on ühendada keelte ja uue info- ja sidetehnoloogia kasutamist, võtta arvesse, et kui jõupingutused peaksid mõõdutundetult koonduma just sellesse valdkonda, tekib keelelise vaesumise oht ⁽¹¹⁾. Komitee soovib, et kaasatavad eksperdid ei tohiks olla ainult sotsiaal- ja teadusvaldkondade spetsialistid, vaid ka lingvistid, tõlgid, tõlkijad, õpetajad või keeltega seotud elukutsete esindajad. Näiteks ülalmainitud UNESCO deklaratsioonis ja konventsioonis osutatakse selgelt, et juba praegu ei ole internetis esindatud piisavalt keeli, arvestades maailmapärandiga ning sellega, et see piiratud kasutus mõjutab veel olemasolevate keelte kvaliteeti ja arvu.

- e) Vähemus ja/või piirkondlike või kohalike keelte säilitamisel ei tohiks lähtuda nende õpetamise hinnast. Sellealane kirjandus tunistab praegu, et keelte õpetamine juba varases eas ei arenda mitte ainult tulevikus õppimiseks vajalikke kognitiivseid oskuseid, vaid võimaldab luua sildu lähedaste või kaugete suguluskeeltega. Seega aja möödudes ei piisa kultuuripärandi säilitamiseks lihtsalt keele õpetamisest juba varases eas või uuesti kasutusele võtust taaskasutamisest era- ja avalikus elus, vaid on vaja ka mõista, et keele ellujäämiseks peab seda rääkima keskkonnas, mis soodustab keele avalikku ja seega ka ühiskondlikku kasutamist. Ei ole ju mõttekas õppida keelt algkoolis, kui selle õpingud tundide puudumisel keskkoolis pooleli jäetakse ⁽¹²⁾. Haridusüsteemis saab majandusdünaamikaga arvestada, kui luuakse sildu teiste keeltega. Vähemus- või piirkondliku keele õpet saab haridusteel hiljem kasutada toena teise keele õppimisel. Keeleajaloo õppimine on siinkohal sama oluline, kui räägitavate keelte arv ⁽¹³⁾.
- f) Lähimuspõhimõte ei tähenda ainult ametlike või institutsiooniliste tekstide internetis kättesaadavaks muutmist, vaid ka seda, et geograafiliselt üksteise lähedal asuvate Euroopa maade kodanikel võimaldataks üksteist ja üksteise keelt paremini tundma õppida ning omavahel suhelda, kuna keel on suhtluskanal, kuid esindab ka maailmapilti. See omadus on keelel ühine teiste kanalitega (maalikunst, muusika, graafika, miimika ja tants, skulptuur jne). Kodanikel peab võimaldama osata ja suhelda eri keelkondadesse kuuluvates keeltes,

⁽⁹⁾ KOM(2004) 469.

⁽¹⁰⁾ "vähemlevinud".

⁽¹¹⁾ *Täiskasvanute keeleõppe ajakohastamine*, Judith Barna, Charles de Gaulle'i nimeline Lille 3 ülikool, Prantsusmaa, 2005.

⁽¹²⁾ Prantsusmaa Aquitaine'i Piirkondliku Majandus- ja Sotsiaalnõukogu arvamused, mis võeti vastu 14. detsembri 2005. aasta täiskogu istungjärgul, *Aquitaine'i keeled ja kultuurid*, raportöör Srçgi Javaloyes.

⁽¹³⁾ Nõukogu järeldused Euroopa keeleoskuse näitaja kohta (ELT 2006/C172/01).

austades Euroopa identiteedi või väärtuste aluseks olevaid kultuure. Komitee toob välja vahetusprogrammide ja sõpruslinnade positiivse rolli, millele Regioonide Komitee viitab ⁽¹⁴⁾, ja rõhutab et igasuguse keeleõppestrateegia puhul on nõudmine sama tähtis kui pakkumine. Ka keeleõppe motivatsiooni tuleks vaadelda teistest aspektidest kui kasu (majandusele ja tööhõivele).

g) Euroopa ühtekuuluvuse ja identiteediga seotud vajadused ei ole ainult ärilised või identiteeditaolised. Erineva, kuid ka ühise ajaloo, eri geograafilistesse, sotsiaalsetesse, kultuurilistesse keskkondadesse kuuluvatel inimestel on reaalsed üksteise mõistmise vajadused. Ei ole tehtud mõju-uuringut, milles võetakse arvesse ka kõige väiksemaid aspekte, mis võivad pika aja peale osutada olulisteks. Kuid keeleõppe nõudmise ja pakkumise valdkonnas mõeldakse aega aastate ja põlvkondadega.

Üldisemalt võttes ei ole teatise võetud kohustusi liigendatud ajaliselt: minevik, lähitulevik, kaugem tulevik, kohustused tulevaste põlvkondade ees.

Sama kehtib humanitaarsete, kultuuriliste, asüüli ja immigratsiooniga seotud, kohalike omavalitsuste vajaduste ja osatähtsuse aspektide ning kutsekategooriatega seotud aspektide puhul. Sotsiaal-majanduslike partnerite (Euroopa Tööstuste Föderatsioon (UNICE), Euroopa Riigiasutustega Ettevõtete Keskus (CEEP), Euroopa Ametiühingute Konföderatsioon (ETUC)), inimõigustega tegelevate, sotsiaalsete ja kultuuriliste valitsusväliste organisatsioonide ning ülikoolide ja ametiasutustega tuleks konsulteerida võrdselt, s.t strateegiat ei tohiks vastu võtta ilma nendeta, vaid nendega koos. See oleks parim tagatis laiahaardelise arvestamise kohta, mis on vajalik ambitsioonikate suuniste eduks. Nõukogu "1+2" strateegia ⁽¹⁵⁾ rakendamiseks ja eduks on vaja institutsioonilise raamistiku väliseid vahendeid ja selles peab osalema võimalikult palju Euroopa Liidu kodanikke ja elanikke, kes tunneksid ennast asjaosalistena.

Komitee kiidab keeleõpetuse ja —õppe tegevuskava heaks ja märgib, et kava õnnestumine sõltub sellest, kas kaasatakse need, keda kava esimesena puudutab, st ühelt poolt õpetajad ja teiselt poolt õppijaid.

Enne uute meetmete kasutuselevõtmist peaksid komisjon ja nõukogu strateegiale stabiilsema aluse looma tutvustades avalikkusele ja noortele selgeid põhjuseid, miks valiti mitmekesisus, selle asemel, et ergutada ühe, ühise, tänapäeval kasutusel oleva või vana, kaasaegse või kunstkeele kasutust.

Tegelikud põhjused võib lühidalt ja skemaatiliselt kokku võtta järgmiselt:

⁽¹⁴⁾ Eelnevalt mainitud arvamus CdR 33/2006.

⁽¹⁵⁾ Üks emakeel ja kaks võõrkeelt, *Barcelona Euroopa Ülemkogu*, 15.—16. märts 2002, eesistujariigi järeldused, osa I, artikkel 43.

— Ühise tänapäeval kasutusel oleva juhtiva keele kasutuse toetamisel on ebaõiglaselt suured majanduslikud eelised päritolumaale, ohtu võivad sattuda kultuurilised õigused ja maailmapärand.

— Teaduslikult kujundatud kunstkeele nagu nt esperanto keele õppimis- ja levitamiskulud oleksid väiksemad (õppimiseks kuluv aeg ja ühtsele keelele üleminek) ⁽¹⁶⁾ kui kasutusel oleva keele puhul, kuid Euroopa Liidus valitsevad poliitilised ja kultuurilised tingimused ei ole käesoleva sajandini selleks sobivad olnud ⁽¹⁷⁾.

— Kompromisslahendusele, mille kohaselt Euroopas geograafiliselt ja poliitiliselt levinud keelte ringi tuleks laiendada, peaks looma stabiilsema aluse suurendades inimeste arvu, kes neid räägivad.

Seetõttu soovib komitee, et komisjon kava koostamisel arvestaks suunistes tänu elukestvatele õppele ja kultuurilistele õigustele rohkem tänapäeva noorte ja veidi vanemate generatsioonidega.

Noortele peaks tutvustama ja neid motiveerima töötama 21. sajandi teabevahetuse mitmekeelsetel ⁽¹⁸⁾ ametikohtadel. Tuleks rohkem väärtustada ametikohti, mis nõuavad tööks keelte põhjalikumalt tundmist professionaalsel tasemel (lingvistid, tõlgid, tõlkijad, õpetajad) ning esimene viis selle eesmärgi täitmiseks oleks nende sotsiaalse rolli tunnustamine ja töötajate assotsiatsioonidesse ühendamine.

⁽¹⁶⁾ Võõrkeelte õpetamine riigi poliitika, Françoise GRIN, 2005.

⁽¹⁷⁾ Grin, 2005, viidatud teos, allmärkus 59 ja 84 "Kõik on unustanud, et paljud riigid toetasid Rahvasteliidu ajal esperanto keele kasutamist rahvusvahelise keelena või et UNESCO täiskogu istungjärgudel võeti 1954. ja 1985. aastal vastu esperanto keelt pooldavad resolutsioonid. Küsimuse blokeeris siis (1922. aasta septembris) Prantsusmaa, kes keelas esperanto keele õpetamise ja edendamise ära, pidades seda rahvusvahelisustamise ohuks ja konkurendiks prantsuse keelele maailmas". Lisaks võib tsiteerida Umberto Eco avaloengut Collège de France'i (Pariis) Euroopa asjade õppetooli juhatajana 1992. aastal "Idealse keele otsingud Euroopa kultuuri ajaloos". Siinkohal toob komitee välja, et vanade, nn surnud keelte õpetamine on tasapisi hääbunud. Kuid peale selle, et otsida, milline *lingua franca* (ühine keel) oleks kõige sobivavam tänapäeva Euroopas, tuleb mõista, et vanade keelte abil on Eurooplastel võimalik paremini üksteist mõista, kuna need on paljude Euroopa keelte aluseks (jagatud indo-euroopa ja soome-ugri keelkondadesse) ja et nende keelte oskus võimaldab teisi keeli kiiremini õppida.

⁽¹⁸⁾ Mitmekeelsuse mõistet selgitatakse mitmeti. Mõned eristavad oskust rääkida mitmeid keeli (*plurilinguisme*) ja ühe geograafilise ala sotsiaalsel keskkonda, kus räägitakse mitmeid keeli (*multilinguisme*) (Euroopa mitmekeelsuse konverents, 2005) Teiste jaoks on tähendus vastupidine. Komisjoni jaoks hõlmab mitmekeelsuse mõiste nii oskust rääkida mitmeid keeli kui ka kollektiivset keskkonda.

Komisjoni soovitatud keelte õppimiseks varases eas on vaja vahendeid ja vastavalt koolitatud inimesi (mida komisjon ka tunnustab), kuid ka vanemad peavad olema nõus neile pakutud suunistega, st valiku suurenemisega.

Komitee tunnustab ka perekonna positiivset rolli varajase õppe soodustamises ja rõhutab erinevatest riikidest pärit vanematega segaperede kultuurilist tuge. Mitmete Euroopa ja Kanada uuringute kohaselt on need perekonnad tavaliselt avatud ja tolerantsed mitmete generatsioonide suhtes.

- h) Tõlke ja tõlkijaid käsitleva peatüki kohta rõhutab komitee, et vajadused pole üksnes institutsioonilised või kutsealased ega majanduslikud ning et ära tuleb kuulata ka teiste asjahuviliste isikute esindajad. Põhiliste inimõiguste ja siseturu teostamise kõrval peaks arvestama sotsiaalsete ja kultuuriliste vajadustega.

Näiteks on teada et vajadust kirjaliku ja suulise tõlke järele pole võimalik rahuldada tõlkide ja tõlkijate vähesuse tõttu või rahalistel põhjustel, soovib komitee mõelda liikmesriikide ja ELi vastutusele järgmistes küsimustes: ebapiisav üliõpilaste arv, keelte mitmekesisus, väljaõppe maksumus, palk ja staatus. Komitee viitab kõigile eespool esile tõstetud aspektidele, lisades, et tegemist pole ainukese sektoriga, kus ei jätku professionaale, kuid et kõigi nende vajakajäämist põhjuseks ei saa olla demograafiline puudujääk. Kõnealuse tööturulõigu pakkumise ja nõudmise tasakaalu pole kahtlemata piisavalt hästi ennetatud, kuigi Euroopa ülesehitamine ja sellele järgnenud laienemised ning kaubanduse globaliseerumine oleksid võinud anda ainet varasematest kogemustest õppimiseks.

Brüssel, 26. oktoober 2006

Kokkuvõttes soovib komitee liikmesriikidel kõnealuse valdkonna tuleviku korraldamisele aktiivselt kaasa aidata ja toetab selles punktis komisjoni.

4.2 Lõpuks soovib komitee, et komisjon süstematiseeriks tema valduses olevaid andmeid eri liikmesriikide varasema keelepoliitika jälgimise kohta, et oleks võimalik hinnata meetmeid, milleks komisjon liikmesriike kohustab.

4.3 Komitee tunnustab komisjoni jõupingutusi ja kiidab tema uuendusliku kavatsuse heaks, toetades keelelist mitmekesisust kui kultuurilist, sotsiaalset ja poliitilist mitmekesisust ja paljusust edasiviivat jõudu, olles teadlik arengut pidurdavast ohust, vastavalt millele muutub väikese arvu keelte kasutamine institutsioonides veelgi levinumaks. Komitee ootab, et järgmises teatises kõnealusel teemal räägitakse rohkem kodanikuühiskonna laiahaardelisemast nõustamisest.

4.4 Komitee kiidab heaks komisjoni algatuse tõhustada kõrgkoolide uurimustöödele antavat abi 7. teadusuuringute raamprogrammi raames ning soovib toetuda mitte üksnes kõrgkoolide uurimustöödele, vaid ka kõnealuses valdkonnas tegutsevate ühenduste võrgustiku meetmetele ⁽¹⁹⁾.

Komitee loetleb käesoleva arvamuse lisa 2005. aasta novembris korraldatud Euroopa mitmekeelsuse istungite töid, milles osalesid organiseeritud kodanikuühiskonna ühendused ⁽²⁰⁾ ja Kultuuriinstituutide Foorumi liikmed ⁽²¹⁾. Kõnealused istungid lõppesid mitmekeelsuse harta väljatöötamisega, mille üle võib arutleda ühenduse ASEDIFRES veebilehel, mis annab selleks võimaluse Euroopa Parlamendi ja teiste institutsioonide esindajatele. Komitee kodanikuühiskonna ja institutsioonide vahelise sillana toetab ja julgustab kõnealust algatust kui head selgelt määratletud tava.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

president

Dimitrios DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ Näiteks: Lingua Mon, Casa de les llengües, "Maison des langues en danger" (ohustatud keelte maja)- projekt, linguamon@linguamon.cat, Babeli-võrgustik, kuhu kuuluvad rahvusvahelistel ja piirkondlikel sotsiaalfoorumitel tegutsevad vabatahtlikud tõlgid ja tõlkijad, ASEDIFRES (www.europe-avenir.com), association co-organisatrice des "Assises européennes du plurilinguisme en novembre 2005" (Euroopa 2005. aasta novembris toimunud mitmekeelsuse istungite) kaasorganisaator.

⁽²⁰⁾ Oslejad, tööde tulemused ja täielikud aruanded on ära toodud joonealuses märkuses 21 mainitud veebilehel.

⁽²¹⁾ Foorumi liikmed on järgmised: Alliance franVaise, Rootsi kultuuri-keskus, Itaalia keele ja kultuuri keskus, Londoni Ülikooli Instituut Pariisis, Camoes Instituut, Cervantese Instituut, Soome Instituut, Goethe Instituut, Ungari Instituut, Hollandi Instituut <http://www.forumdeslangues.net>.